

SUN'Y INTELLEKTNING TA'LIM TAZIMIGA TA'SIRI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20069640>

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Aliyeva Bashort Ergashovna.

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari

Normo'minova Shirin Bahromovna

Abdurahmonova Sadoqat Abduxalilovna,

Ayupova Kamila Rafikovna

Annotatsiya

Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim tizimiga ta'siri tahlil qilingan. Unda ta'lim jarayonini individuallashtirish, avtomatik baholash, masofaviy ta'limni rivojlantirish va o'qitish samaradorligini oshirishda sun'iy intellektning imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, texnologiyadan foydalanish bilan bog'liq axloqiy va huquqiy masalalar, jumladan, akademik halollik va shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi kabi muammolar ham ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari sun'iy intellekt ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar

sun'iy intellekt, ta'lim tizimi, raqamli ta'lim, individuallashtirish, masofaviy ta'lim, avtomatik baholash.

Аннотация:

В данной статье анализируется влияние технологий искусственного интеллекта на систему образования. Рассматриваются возможности искусственного интеллекта в индивидуализации обучения, автоматизации оценки знаний, развитии дистанционного образования и повышении эффективности учебного процесса. Также освещаются этические и правовые аспекты использования данных технологий, включая вопросы академической честности и защиты персональных данных. Результаты исследования показывают, что искусственный интеллект является важным фактором модернизации системы образования.

Ключевые слова: искусственный интеллект, система образования, цифровое обучение, индивидуализация, дистанционное обучение, автоматическая оценка.

Abstract

This article analyzes the impact of artificial intelligence technologies on the education system. It explores the potential of artificial intelligence in personalizing learning, automating assessment, enhancing distance education, and improving the overall effectiveness of the teaching process. The study also addresses ethical and legal issues related to the use of these technologies, including academic integrity and data privacy. The findings indicate that artificial intelligence is a significant factor in the modernization of the education system.

Keywords

artificial intelligence, education system, digital learning, personalization, distance education, automated assessment.

Kirish

So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari jadal rivojlanib, jamiyatning barcha sohalariga, xususan ta'lim tizimiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda SIning o'rni tobora ortib bormoqda.

Asosiy qism:

Sun'iy intellektning ta'limdagi ahamiyati: XXI asr axborot texnologiyalari asri bo'lib, uning eng muhim yutuqlaridan biri sun'iy intellekt (SI) hisoblanadi. Sun'iy intellekt inson fikrlash jarayonlarini taqlid qilishga qodir bo'lgan texnologiyalar majmuasidir. Bugungi kunda u tibbiyot, iqtisodiyot, sanoat va, ayniqsa, ta'lim tizimida keng qo'llanilmoqda.

Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish talabalarning bilim olish jarayonini individuallashtirish imkonini beradi. Har bir talaba o'zining bilim darajasi, qobiliyati va qiziqishlariga mos ravishda ta'lim olishi mumkin. Bu esa ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Sun'iy intellekt yordamida o'quv materiallarini tahlil qilish, talabalarning bilim darajasini aniqlash va ularga mos topshiriqlarni ishlab chiqish mumkin. Natijada o'qituvchilar har bir o'quvchiga individual yondashuvni amalga oshira oladi.

Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari

Bugungi kunda ta'lim tizimida sun'iy intellekt asosida ishlovchi turli xil vositalar keng qo'llanilmoqda. Ular quyidagilardan iborat:

- **Intellektual o'quv tizimlari** - o'quvchining bilim darajasini baholab, unga mos topshiriqlarni taqdim etadi.

- **Chatbotlar va virtual yordamchilar** - o'quvchilarning savollariga tezkor javob berish imkonini yaratadi.

- **Avtomatik baholash tizimlari** – test va yozma ishlarni tez va aniq baholash imkonini beradi.

- **Masofaviy ta'lim platformalari** – onlayn ta'limni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Sun'iy intellektning afzalliklari

Sun'iy intellektni ta'lim jarayonida qo'llash bir qator afzalliklarga ega:

Birinchidan, ta'lim jarayonini individuallashtirish imkoniyati mavjud. Har bir o'quvchi o'z tezligida o'rganadi. Ikkinchidan, o'qituvchilarning yuklamasi kamayadi, chunki ko'plab jarayonlar avtomatlashtiriladi. Uchinchidan, ta'lim jarayoni yanada qiziqarli va interaktiv bo'ladi. To'rtinchidan, real vaqt rejimida tahlil qilish va monitoring imkoniyati yaratiladi.

R agentlar: Sun'iy intellekt asosidagi inson resurslarini boshqarish

Raqamli transformatsiya sharoitida inson resurslarini boshqarish (HR) tizimlari ham tubdan o'zgarib bormoqda. Sun'iy intellekt (SI) asosidagi HR agentlar – bu xodimlarni tanlash, baholash, rivojlantirish va boshqarish jarayonlarini avtomatlashtiruvchi aqlli tizimlardir.

Global tajriba shuni ko'rsatadiki, SI asosidagi HR yechimlari kompaniyalarga samaradorlikni oshirish, inson omilidan kelib chiqadigan xatolarni kamaytirish va xodimlar tajribasini yaxshilash imkonini beradi.

HR agent tushunchasi va funksiyalari

HR agent – bu SI asosida ishlaydigan virtual yordamchi yoki tizim bo'lib, rezyumelarni avtomatik tahlil qilish (CV screening), nomzodlarni saralash va baholash, chatbot orqali intervyu o'tkazish, xodimlarning samaradorligini monitoring qilish hamda ta'lim va rivojlanish yo'nalishlarini tavsiya qilish vazifalarini bajaradi.

Bunday tizimlar NLP (Natural Language Processing), Machine Learning va data analytics texnologiyalariga asoslanadi.

Xorijiy tajribalar tahlili

AQShda HR texnologiyalar bozori eng rivojlangan hisoblanadi. Yirik kompaniyalar SI asosidagi HR agentlardan keng foydalanadi:

– IBM "Watson HR" orqali xodimlar tahlili va karyera rivojlanishini boshqaradi.

– HireVue video intervyularni SI orqali baholaydi.

– LinkedIn SI asosida nomzod tavsiyalari beradi. Ushbu tizimlar HR jarayonlarini 30–50% gacha tezlashtirgan.

Yevropada HR agentlar etika va ma'lumotlar himoyasi (GDPR) talablariga qat'iy rioya qilgan holda joriy etiladi. SI qarorlarining shaffofligi muhim hisoblanadi, diskriminatsiyani oldini olish uchun algoritmlar nazorat qilinadi. Masalan, SAP – SuccessFactors platformasi orqali SI HR yechimlarini taqdim etadi.

Xitoy HR texnologiyalarni keng ko'lamda va tez joriy qilmoqda. Alibaba Group va Tencent kompaniyalari SI HR tizimlarini ishlab chiqmoqda, face recognition va behavior analytics orqali xodim monitoringi amalga oshiriladi. Bu model yuqori samaradorlikka ega, lekin maxfiylik masalalari muhim hisoblanadi.

BAA davlat sektorida ham SI HR agentlar faol joriy etilmoqda: davlat xizmatlariga ishga qabul qilish jarayonlari avtomatlashtirilgan, chatbotlar orqali fuqarolar va xodimlar bilan muloqot yo'lga qo'yilgan.

HR agentlarni joriy etishning afzalliklari va muammolari

SI asosidagi HR tizimlari bir qator afzalliklarni taqdim etadi: rekrutment jarayoni bir necha barobar tezlashadi, insoniy xatolar kamayadi, xarajatlar qisqaradi va data-driven qarorlar qabul qilish imkoniyati paydo bo'ladi.

Biroq, xorijiy tajribada quyidagi muammolar ham aniqlangan: SI algoritmlarida bias (kamsitish xavfi), ma'lumotlar maxfiyligi, HR mutaxassislarining texnologiyaga moslashuvi hamda yuqori boshlang'ich investitsiya talablari.

Zamonaviy trendlar :

Hozirda SI chatbot HR assistantlar (24/7 xizmat), predictive HR analytics (kadrlar oqimini bashorat qilish), employee experience platformalar va generative SI asosidagi HR tizimlar tobora keng tarqalmoqda.

Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, HR agentlar inson resurslarini boshqarishda strategik vositaga aylanmoqda. Ayniqsa, AQSh va Xitoy texnologik rivojlanish, Yevropa esa etik yondashuv bilan ajralib turadi. O'zbekiston uchun SI asosidagi HR platformalarni joriy etish, ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash, HR mutaxassislarni qayta tayyorlash va davlat-xususiy sektor integratsiyasini kuchaytirish yo'nalishlari muhim hisoblanadi.

Kamchiliklari va muammolar

Shunga qaramay, sun'iy intellektni ta'limda qo'llash ayrim muammolarni ham keltirib chiqaradi:

- Texnik infratuzilmaning yetarli emasligi
- Ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq muammolar
- O'qituvchilarning yangi texnologiyalarga moslashishi
- Inson omilining kamayishi

Bundan tashqari, sun'iy intellekt o'qituvchini to'liq almashtira olmaydi, chunki insoniy yondashuv, tarbiya va motivatsiya berish jarayonida o'qituvchining o'rni beqiyosdir.

Kelajak istiqbollari

Kelajakda sun'iy intellekt ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanishi kutilmoqda. Aqlli ta'lim tizimlari, virtual reallik bilan integratsiya qilingan o'quv dasturlari va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari keng rivojlanadi. Bu esa ta'limning sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Sun'iy intellekt ta'lim jarayonini individuallashtirish imkonini beradi. Masalan, intellektual ta'lim platformalari talabalarning bilim darajasini tahlil qilib, ularga mos o'quv materiallarini taqdim etadi. Bu esa har bir talaba o'z imkoniyatiga mos ravishda bilim olishini ta'minlaydi. Shuningdek, SI o'qituvchilar uchun ham katta yordamchi hisoblanadi. Avtomatik baholash tizimlari, virtual assistentlar va chat-botlar o'qituvchining vaqt sarfini kamaytirib, ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Masalan, masofaviy ta'limda SI asosidagi platformalar talabalar faolligini monitoring qilish imkonini yaratadi. Masofaviy ta'limni rivojlantirishda ham sun'iy intellekt muhim ahamiyatga ega. Virtual assistentlar va chat-botlar talabalarga doimiy ravishda yordam ko'rsatib, ta'lim jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi. Biroq, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va akademik halollikni ta'minlash kabi masalalarga ham alohida e'tibor qaratish zarur.

Biroq, sun'iy intellektdan foydalanish ayrim muammolarni ham keltirib chiqaradi. Jumladan, akademik halollik, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi va texnologiyalarga ortiqcha bog'liqlik kabi masalalar dolzarb bo'lib qolmoqda. Shuning uchun SIDan samarali va mas'uliyatli foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda muhim omil hisoblanadi. U ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayonini individuallashtirish va samaradorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Kelajakda SIDan oqilona foydalanish ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

АДАБИЁТЛАР:

1. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. – Тошкент: O‘zbekiston, 2021.
 2. UNESCO. Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities. – Paris, 2021.
 3. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. – Pearson, 2021.
 4. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни. – Тошкент, 2020.
- <https://infocom.uz/articles/suniy-intellekt-infratuzilmasi-va-hisoblash-resurslari>